

عنوان مقاله:

مروری بر پژوهش های ارزیابی موتورهای کاوش: رویکرد کمی، کیفی و ترکیبی

محل انتشار:

پژوهشنامه کتابداری و اطلاع رسانی، دوره 11، شماره 2 (سال: 1400)

تعداد صفحات اصل مقاله: 25

نویسندگان:

مهدی زینالی تازه کندي - دانشجوی دکتری/ دانشگاه فردوسی مشهد

محسن نوکاربیزی - استاد/ دانشگاه فردوسی مشهد

حسن بهزادی - استادیار/ دانشگاه فردوسی مشهد

خلاصه مقاله:

مقدمه: امروزه ارزیابی نظام های بازیابی اطلاعات به ویژه موتورهای کاوش به یکی از مهم ترین پژوهش ها در حوزه علوم اطلاعات تبدیل شده است. با وجود این پژوهشی که به مرور پژوهش های ارزیابی موتورهای کاوش بپردازد، مشاهده نشد. از این رو، هدف از این پژوهش آن است تا تحلیلی از پژوهش های ارزیابی موتورهای کاوش با استفاده از روش های پژوهش کمی، کیفی و ترکیبی ارائه شود. روش شناسی: این پژوهش مطالعه ای مروری است که برای مرور مقالات مرتبط، واژه های «ارزیابی موتورهای کاوش»، «ارزیابی موتورهای جستجو» «ارزیابی نظام بازیابی اطلاعات»، «ارزیابی ربط»، «موتور کاوش»، «موتور جستجو» در پایگاه های اطلاعاتی مگ ایران و سید جستجو شد. همچنین واژه های «evaluation»

«research and search engine»، «method and information retrieval»، «evaluation information retrieval»، «search engine»

و «relevance» در گوگل اسکالر جستجو شد و سپس مقالات بازیابی شده مطالعه گردیدند. در نهایت، پژوهش های ارزیابی موتورهای کاوش عمومی منتشر شده به زبان فارسی و انگلیسی از سال ۱۳۷۷ (۱۹۹۸) تاکنون با استفاده از روش کتابخانه ای و با رویکردی تحلیلی بررسی شده است. یافته ها: یافته ها نشان داد که در پژوهش های بررسی شده، ارزیابی موتورهای کاوش با یکی از رویکردهای کمی، کیفی و ترکیبی انجام شده است. از حوزه های پژوهشی رویکرد کمی می توان از موضوع هایی چون پوشش و همپوشانی، کیفیت چکیده سازی و نمایه سازی، الگوریتم بازیابی، نظام توصیه گر، رابط کاربری و کیفیت رتبه بندی مدارک در موتورهای کاوش نام برد. در رویکرد کیفی نیز دو نوع پژوهش قوم نگاری و نظریه زمینه ای مشاهده شد که در پژوهش های قوم نگاری به توصیف رفتار اطلاع یابی کاربران پرداخته شده است. در نوع دیگر از رویکرد کیفی یعنی نظریه زمینه ای دو حوزه پژوهشی پایبند به اصول کیفی و نیمه پایبند به اصول کیفی قابل تشخیص است. از این رو یورلند (۲۰۱۰)، پژوهشگرانی را نقد کرده است که پژوهش های خود را متعلق به رویکرد کاربرگرایی و کیفی می دانند ولی از کلیه اصول خود پیروی نکرده اند. نتیجه: همان گونه که در حوزه روش پژوهش، ابتدا روش کمی و سپس روش کیفی مطرح شده است و در نهایت روش ترکیبی برای استفاده از نقاط قوت هر دو روش ارائه شده است. به نظر می رسد که این روند تغییر در روش های پژوهشی از کمی به کیفی و سپس از کیفی به ترکیبی بر ارزیابی بازیابی اطلاعات به ویژه موتورهای کاوش نیز تاثیرگذار بوده است؛ زیرا در پژوهش های بازیابی اطلاعات نیز ابتدا رویکرد نظام گرا در ارزیابی نظام های بازیابی اطلاعات مطرح شده است و سپس برخی از پژوهشگران این رویکرد را به نقد کشیده اند که در نتیجه رویکرد کاربرگرایی در توجه به کاربران ارائه شده است و در سال های اخیر نیز پژوهشگرانی چون ساراسویک (۲۰۰۷) و ثورنلی (۲۰۱۲) توجه به هر دو رویکرد را ضروری دانسته و به رویکرد دوگان محوری در پژوهش های ارزیابی بازیابی اطلاعات اشاره کرده اند.

کلمات کلیدی:

پژوهش، رویکرد کمی، رویکرد کیفی، رویکرد ترکیبی، بازیابی اطلاعات، موتورهای کاوش

